

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Samfundsfag A

Studentereksamen

Ny ordning

2. del

Udleveres efter 40 minutter

Fredag den 4. december 2020
kl. 9.00 - 15.00

Værdier

Opgavernes spørgsmål med bilag.

Dette opgavesæt består af en fællesdel og tre delopgaver.

Fællesdelens to spørgsmål (1a og 1b) skal **begge** besvares.

Af de tre delopgaver (A, B og C) skal du vælge **én** til besvarelse.

Ved bedømmelsen af besvarelsen vejer alle 3 spørgsmål (spørgsmål 1, 2 og 3) lige meget.

Det betyder, at fællesdelen (samlet) vejer cirka $1/3$ og delopgaven cirka $2/3$.

VÆRDIER

Fællesdel

Besvarelserne af opgaverne 1a og 1b må samlet maksimalt fylde 700 ord.

- 1a. Hvad kan der af tabel 1 udledes om sammenhængen mellem indkomst og holdning til, om indkomstforskellene i samfundet skal gøres mindre?
Besvarelsen skal understøttes af et diagram med en lineær regression, der viser sammenhængen mellem indkomst og holdning til, om indkomstforskellene i samfundet skal gøres mindre.
Du skal anvende viden om vælgeradfærd.

Tabel 1. Indkomst og holdning til om indkomstforskellene i samfundet skal gøres mindre. 2017.

Indkomst (1000 kroner)	Andel helt eller delvist enig (Procent)
50	47,0
150	55,7
250	55,5
350	45,2
450	40,6
550	36,4
650	28,4
750	36,9
850	16,6
950	34,6

Note: 3319 respondenter har svaret på spørgsmål vedrørende deres årlige personlige bruttoindkomst (før skat) og deres holdning til, om indkomstforskellene i samfundet skal gøres mindre. Indkomsttallene i tabellen er et gennemsnit for de forskellige indkomstgrupper. Fx er tallet 350.000 kr. et gennemsnit for indkomstintervallet mellem 300.000 kr. og 400.000 kr.

Kilde: SurveyBanken: Kommunal- og regionsrådsvalget. 2017.

- 1b. Opstil tre hypoteser, som kan forklare de sammenhænge mellem køn, alder, partivalg og holdning til ligestilling i Danmark, der kommer til udtryk i tabel 2.
Hver hypotese skal understøttes af en faglig begrundelse.

Tabel 2. Køn, alder, partivalg og holdning til ligestilling i Danmark. Procent.

	Ligestillingen er gået for langt	Ligestillingen er stort set opnået	Der er stadig ikke ligestilling på en del vigtige områder	Forskelsbehandling gennemsyrrer stadig hele samfundet	Total
Køn					
Kvinde	5,9	32,9	54,6	6,6	100
Mand	13,7	48,4	33,9	4,0	100
Alder					
18-29 år	12,1	43,2	38,2	6,5	100
30-39 år	12,8	36,3	44,6	6,3	100
40-49 år	11,5	40,9	41,9	5,7	100
50-59 år	8,1	39,1	47,2	5,6	100
60-69 år	6,4	36,6	51,9	5,1	100
Over 70 år	5,4	43,2	48,5	2,9	100
Partivalg					
Socialdemokratiet	6,4	35,5	53,1	5,0	100
Det Radikale Venstre	4,5	45,9	46,2	3,4	100
Det Konservative Folkeparti	14,4	54,5	28,6	2,5	100
Nye Borgerlige	20,0	48,9	26,4	4,7	100
Socialistisk Folkeparti	3,3	30,4	61,7	4,6	100
Liberal Alliance	24,6	53,6	17,5	4,3	100
Dansk Folkeparti	12,1	44,2	39,3	4,4	100
Venstre	9,6	51,2	37,2	2,0	100
Enhedslisten	4,8	24,5	58,0	12,7	100
Alternativet	8,1	34,1	48,9	8,9	100

Note: 5924 respondenter er blevet spurgt om følgende: "Vil du sige, at ligestilling mellem kønnene er opnået i Danmark i dag?"

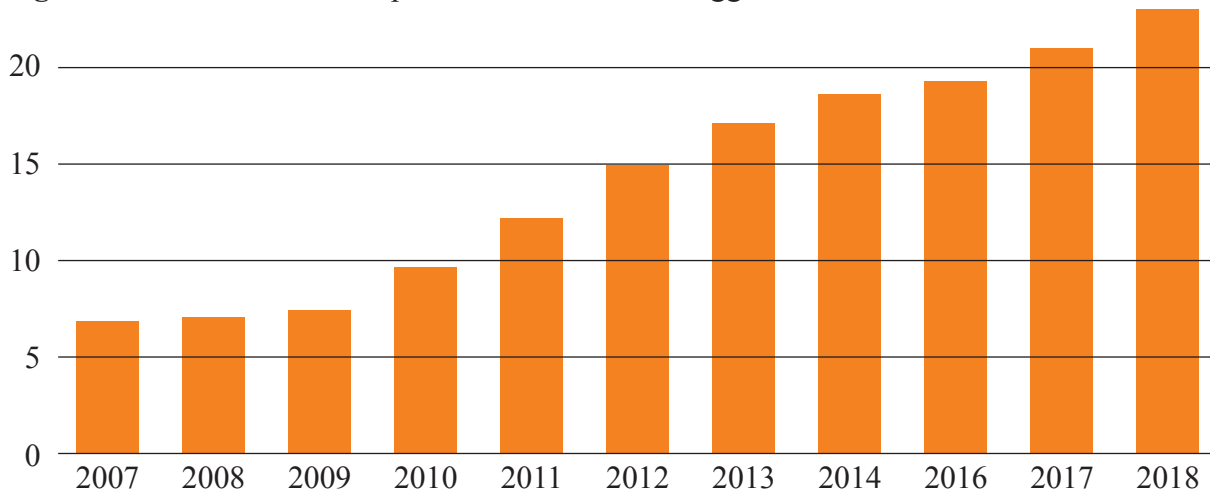
Kilde: Surveybanken. Valgundersøgelsen 2019.

Delopgave A: Velfærdsstatens fremtid

2. Undersøg, hvad der af materialet i bilag A1 (figur 1, figur 2, tabel 1, figur 3 og tabel 2) kan udledes om den danske velfærdsstats udvikling.
Undersøgelsen skal understøttes af relevante beregninger og et diagram ud fra de beregnede tal.
Du skal anvende viden om velfærdsmodeller.
3. Diskutér, hvilke positive og negative konsekvenser det vil have for danskerne, hvis velfærdsydelserne i højere grad leveres af private virksomheder og finansieres via brugerbetaling.
Diskussionen skal tage udgangspunkt i videoklipet i bilag A2, og du skal anvende viden om ideologier.

BILAG A1

Figur 1. Børn indskrevet i en privat børnehave eller vuggestue. 2007-2018. Tusinder.

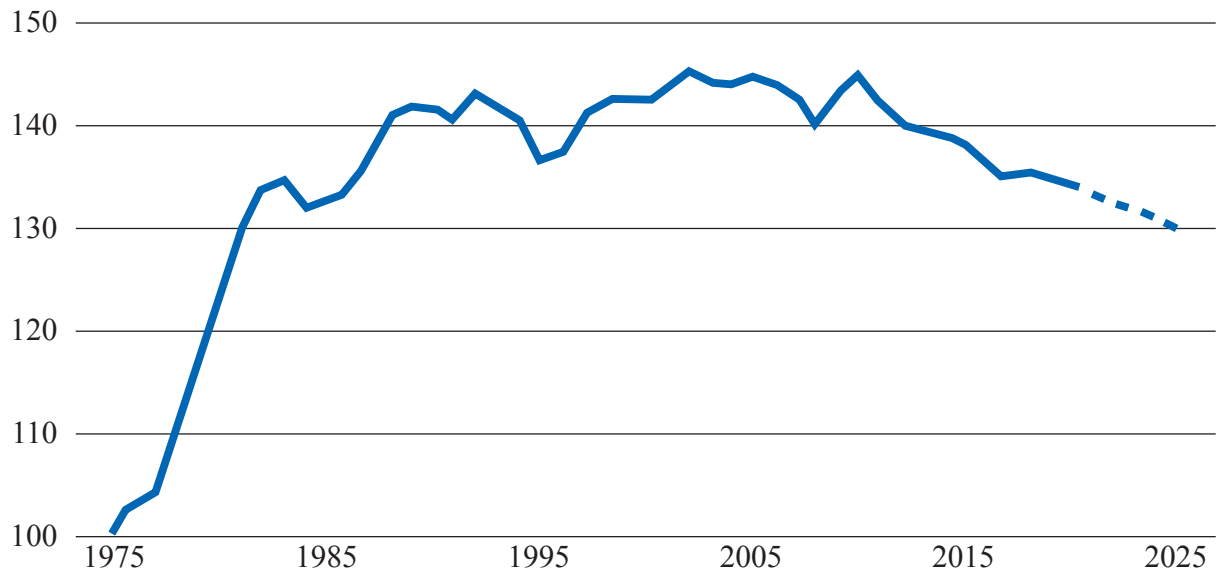
Note: Brugerbetaling i private institutioner vil ofte være større end i kommunale institutioner, fordi der i private institutioner ikke er noget loft over forældrebetalingen (i kommunale institutioner må forældre maksimalt betale 25% af den samlede pris for institutionspladsen).

Da Danmarks Statistik har omlagt måden at opgøre antallet af indskrevne børn på, er tallet for 2015 ikke med.

Kilde: Bureau 2000 for fagforbundet FOA.

BILAG A1 (fortsat)

Figur 2. Antal offentligt ansatte pr. 1000 borgere. 1975-2025.

Note: Tallene fra 2019-2025 er en prognose.
 Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. 2019.

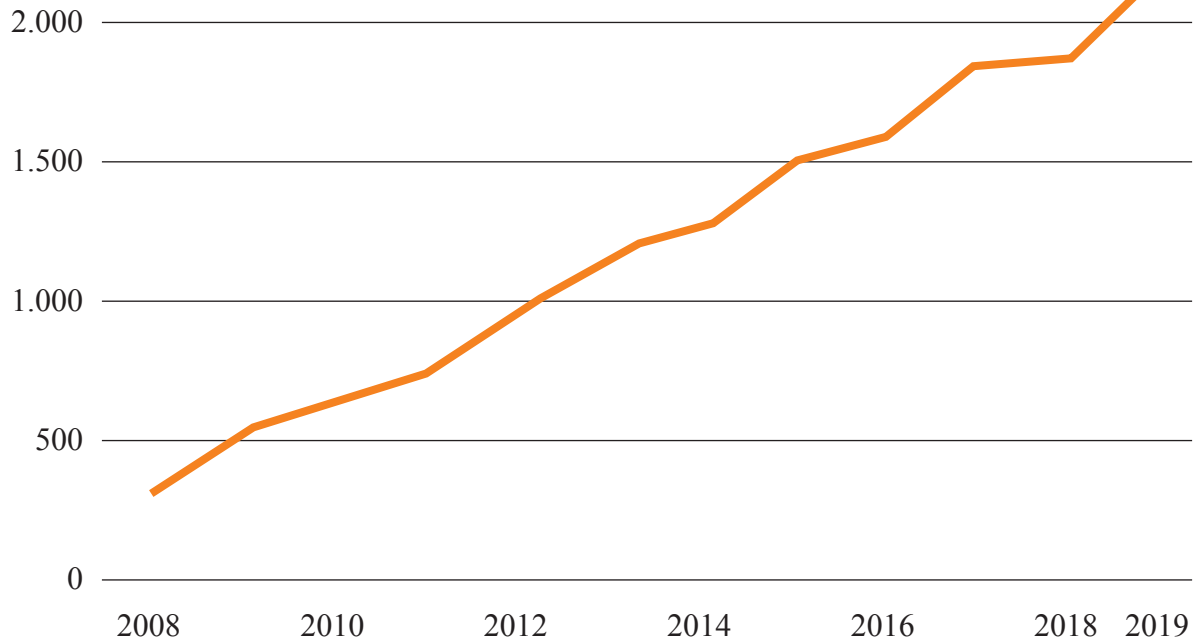
Tabel 1. Antal elever i folkeskolen og i fri- og privatskoler. 2008-2018. Absolutte tal.

	Folkeskoler	Fri- og privatskoler	I alt
2008	581.066	94.908	675.974
2009	577.564	95.352	672.916
2010	573.835	98.380	672.215
2011	567.577	103.505	671.082
2012	563.989	105.921	669.910
2013	558.114	108.091	666.205
2014	555.133	111.311	666.444
2015	550.847	115.982	666.829
2016	547.606	118.313	665.919
2017	542.126	121.018	663.144
2018	536.312	121.427	657.739

Note: Brugerbetalingen (skolepengene) på fri- og privatskolerne ligger typisk mellem 1000 og 2000 kr. pr. elev pr. måned.
 Kilde: Ugebrevet Mandag Morgen. 8.4. 2019.

BILAG A1 (fortsat)

Figur 3. Antal tilladelser til at bygge friplejeboliger til ældre. 2008-2019. Absolutte tal.

Note: En friplejebolig er et privat finansieret og privat drevet plejehjem, som kan tilbyde borgerne en række tilkøbsydelse, fx ekstra rengøring af boligen. Nogle friplejeboliger støttes økonomisk af kommunen. Grafen viser antallet af tilladelser, som Sundhedsministeriet har givet til at bygge friplejeboliger til ældre.
Kilde: Ugebrevet Mandag Morgen. 8.4. 2019.

Tabel 2. Offentligt forbrug og antal ældre i Danmark. 2008-2017.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Offentligt forbrug. Mia. kr. Faste 2010-priser.	473	488	496	493	496	496	505	514	515	518	523
Offentligt forbrug. Andel af BNP. Procent.	25,3	27,4	27,3	26,8	26,9	26,7	26,8	26,6	26,0	25,6	25,4
Antal ældre (65 eller over). Tusinder.	871	897	927	962	995	1.021	1.046	1.070	1.091	1.111	1.116

Note: Det offentlige forbrug dækker bl.a. over udgifter til serviceydelser og indkomstoverførsler.
Kilde: Statistikbanken.

BILAG A2

DR1. TV-avisen.
25.2. 2019.

Delopgave B: Irans atomprogram

2. Sammenlign de syn på USA's politik overfor Iran, som kommer til udtryk i bilag B1, B2 og B3.
I sammenligningen skal du anvende teorier om international politik.
3. Du er politisk rådgiver for Danmarks udenrigsminister. Skriv et notat til udenrigsministeren, som sætter vedkommende i stand til at formulere en strategi for Danmarks udenrigspolitiske samarbejde med EU og USA i forhold til Iran.
Notatet skal tage udgangspunkt i bilag B4, og du skal anvende viden om mål og muligheder i dansk udenrigspolitik.

BILAG B1

Jonathan Granoff: "USA har ikke ret til at bryde atomaftalen med Iran".

The Hill. 9.5. 2018. Uddrag.

Jonathan Granoff er leder af den amerikanske tænketank Global Security Institute.

Trump-regeringen har netop opsagt atomaftalen med Iran. Der er tale om en formel international aftale, som bliver støttet af FN's Sikkerhedsråd, og som blev til i 2015 ved hjælp af hårdt og klogt diplomatisk arbejde. Den kan ikke bare underkendes, uden at det undergraver det internationale samfund.

Iran-aftalen blev formelt godkendt af Sikkerhedsrådet, som er den rigtige internationale institution til at godkende sikkerhedspolitiske aftaler. Ved at smide aftalen ud har Trump-regeringen ikke blot svigtet sine allierede og venner men også begrænset FN's vægt i international politik. Ved at trække sig ud har USA brudt en international aftale og dermed placeret sig i samme kategori som andre lande, der ikke respekterer internationalt samarbejde, international ret, fred og ikke-spredning af atomvåben. Der er ikke kun tale om en aftale mellem USA og Iran: Det er en aftale mellem Iran og hele verden. Derfor tilkendegiver USA's opsigelse af aftalen en udtalt ligegyldighed over for det internationale samfund, og det slår skår i verdens tillid til, at USA vil overholde sine internationale forpligtelser.

Hvor modbydelig er denne handling egentlig? Lad mig nævne tre måder, hvorpå den vækker afsky:

1. Den afviser allerede eksisterende midler til at sikre et fredeligt atomprogram i Iran.
2. Den bryder med traditionen for, at USA samarbejder med og holder sine løfter til allierede som Frankrig, Tyskland, Storbritannien og hele den Europæiske Union.
3. Den forklejner værdien af det Internationale Atomenergiagenturs¹ kompetencer, ekspertise og professionalisme i forhold til at overvåge, at aftalen bliver overholdt.

Denne liste kunne fortsætte, for de samlede omkostninger for international fred og sikkerhed kan endnu ikke gøres op. Vil opsigelsen af aftalen føre til væbnet konflikt med Iran eller til anvendelsen af militær magt for at destabilisere det iranske præstestyre? Vil der blive flere formelle afvisninger af FN-systemet i fremtiden?

¹ Det Internationale Atomenergiagentur (forkortet IAEA) er en international organisation, som arbejder for at fremme fredelig anvendelse af atomenergi samt for at forhindre spredning og brug af atomvåben.

Det er sandsynligt, at USA's sanktioner over for Iran vil øge afstanden til vores allierede i Europa og resten af verden. For mange lande vil Rusland og Kina måske virke som mere troværdige og pålidelige partnere end USA. Trump-regeringen har præsenteret sit brud med Iran-aftalen som et velskrevet reality-tv-show, men dette er ikke reality-tv, for handlingen har virkelige konsekvenser. Den bringer USA's internationale status i fare, inviterer krigsmagere til at fylde tomrummet efter aftalen og truer med yderligere at destabilisere en region [Mellemøsten, red.], som allerede er på randen af kollaps.

BILAG B2

John J. Mearsheimer: "Iran skynder sig at bygge et atomvåben - og Trump kan ikke stoppe det".

New York Times. 1.7. 2019. Uddrag.

John J. Mearsheimer er professor i international politik ved University of Chicago.

Præsident Trump siger, at han vil sikre, at Iran aldrig nogensinde får atomvåben, men hans politik har den modsatte effekt: Den giver Iran et stærkt incitament til at blive en atommagt, mens den samtidig gør det sværere for USA at forhindre, at det sker. Selvom der endnu ikke har været en betydelig militær konfrontation, har USA i realiteten erklæret krig mod Iran. USA's omfattende sanktioner kvæler Irans økonomi i håbet om at tvinge iranerne til endegyldigt at afvikle deres evne til at forarbejde plutonium og uran, som kan anvendes til at fremstille atombomber.

Trump-regeringen truer Irans overlevelse som suveræn stat, men der er ikke noget, som tyder på, at Iran vil overgive sig til amerikanernes krav. Nationalisme er en stærk kraft, som får befolkninger til at stå sammen og støtte deres ledere mod en ydre fjende. Stater er heller ikke meget for at give efter for tvang, fordi det kan friste stærkere magter til at forøge deres krav. Iran har absolut ingen interesse i at vise omverdenen, at landet kan bankes på plads. I stedet vil iranerne sandsynligvis foretage flere hemmelige angreb mod olietankere i Den Persiske Golf og bruge stedfortrædere til at angribe amerikanske soldater og anlæg i Mellemøsten. Vi kan også forvente, at de vil foretage sofistikerede cyberangreb mod USA og dets allierede. Præsident Trump vil sandsynligvis gengælde angrebene og yderligere forstærke presset på Iran. Målet vil være at afskrække iranerne og tvinge dem til at kapitulere, men de hårde midler vil have den modsatte effekt, eftersom de to parter nu er fanget i en klassisk konfliktspiral. Iran vil svare igen, hvilket næsten helt sikkert betyder, at landet vil opbygge sit eget arsenal af atomvåben. Mange iranske politikere - og specielt høgene blandt dem - anerkender nu, at Trump-regeringen ikke ville true Irans overlevelse, hvis Iran havde anskaffet atomvåben for 15-20 år siden. Atomvåben bliver med god grund betragtet som den ultimative afskrækkelse: Det er usandsynligt, at fjender vil true en atommagts overlevelse, særlig hvis atomvåbnene kan overleve et første angreb fra fjenden. Det er f.eks. svært at forestille sig, at Israel eller USA ville angribe Iran, hvis Iran havde bomben, simpelthen fordi der er en risiko for, at et angreb vil blive besvaret med atomvåben. Hvad mere er, så kunne Iran true med at bruge atomvåben til at lukke ned for strømmen af olie fra Den Persiske Golf.

Kort sagt ville atomvåben grundlæggende forbedre Irans strategiske situation. Det sidste, USA ønsker sig, er selvfølgelig, at Iran får atomvåben, men det er svært at se, hvordan det kan undgås. USA vil helt sikkert ikke invadere og besætte Iran, og det er også svært at forestille sig, at det amerikanske luftvåben skulle bombe iranerne år efter år for at afskære dem fra at få atomvåben. Nogle vil måske argumentere for, at Iran kan vente tålmodigt på, at Trump

BILAG B2 (fortsat)

forlader præsidentembedet, men selvom han taber valget i 2020, kan iranerne aldrig vide sig sikre på den nye præsidents intentioner. Ingen iransk leder med fornuften i behold vil satse sit lands overlevelse på, hvem der bliver valgt til præsident i USA. Det giver langt bedre mening for Iran at anskaffe atomvåben end at spille på muligheden for, at USA vil foretage endnu en kovending i sin Iran-politik.

BILAG B3

Donald J. Trump: Tale til FN's Generalforsamling den 24.9. 2019.

Whitehouse.gov. Uddrag.

Jeg har det store privilegium at tale til jer i dag som leder af en nation, der værdsætter frihed, uafhængighed og selvbestemmelse mere end noget andet. USA er, efter min regering har brugt mere end 2500 milliarder dollars på at genopbygge vores fantastiske militær, også verdens klart mest magtfulde land. Forhåbentlig bliver vi aldrig nødt til at bruge denne magt. USA søger ikke konflikt med noget andet land. Vi ønsker fred, samarbejde og fælles gevinster med alle. Men jeg vil aldrig undlade at forsvare amerikanske interesser.

En af de største trusler mod fredselkende nationer er Irans undertrykkende præstestyre. Styrets generalieblad af død og ødelæggelse er velkendt. Iran er ikke blot verdens største statslige sponsor af terrorisme. Irans ledere bærer også brænde til bålet i de tragiske krige i Syrien og Yemen.

Samtidig formøbler præstestyret nationens velstand og fremtid i en fanatisk jagt efter atomvåben. Vi må aldrig tillade, at det sker. Jeg trak USA ud af den forfærdelige atomaftale for at spærre Irans vej til atomvåben. Efter vores udtrædelse af atomaftalen har vi indført omfattende økonomiske sanktioner mod Iran. I håbet om at slippe fri for sanktionerne har det iranske præstestyre udvidet dets voldelige og uprovokerede aggressioner.

Alle lande er forpligtede til at handle. Ingen ansvarlig regering burde støtte Irans blodtørst. Så længe Irans ødelæggende adfærd fortsætter, vil sanktionerne ikke blive lettet. De vil blive strammet. Irans ledere vil dermed have forvandlet en stolt nation til endnu en historie om, hvad der sker, når den herskende klasse svigter folket og forfølger personlig magt og rigdom. I 40 år har verden lyttet til Irans ledere, når de har langet ud efter alle andre og bebrejdet dem de problemer, som præstestyret selv har skabt. De råber "død over Amerika", og sidste år sagde landets øverste leder, at "Israel er en ond kræftsvulst, som må fjernes og udryddes." USA vil aldrig tolerere sådan en hadefuld adfærd.

Irans borgere fortjener en regering, som vil mindske fattigdommen, standse korrupsionen og skabe nye jobs - ikke et styre, der stjæler deres penge for at finansiere massakrer både ude og hjemme. Det er på tide, at Irans ledere holder op med at true andre lande og i stedet fokuserer på at opbygge deres eget land.

BILAG B4

Misha Zand: ”En militærkonflikt lur, og den bør få Danmark til at omfavne EU”.

Politiken. 7.9. 2019. Uddrag.

Misha Zand er analytiker ved Iran Market Consulting og medlem af den danske udenrigs-politiske tænketank RIKO.

USA's politik over for Iran har indtil videre hverken bragt Trump tættere på en ny og bedre atomaftale eller ændret Irans politik i regionen. Tværtimod. En af nøgleårsagerne til, at Trump ikke vil starte en ny nedslidende krig lige nu, er hans kampaneløfte om en tilbagetrækning af amerikansk militær fra Mellemøsten. Men hvis han bliver genvalgt i 2020, er der ikke noget, der kan holde ham fra at give den fuld skrue fra handelskrige til konventionelle krige. Derfor har Danmark behov for at investere mere i vores udenrigspolitik i stedet for at være 100 procent afhængige af amerikansk nåde. Vi har akut behov for at få en tilgang til sikkerhed, som besvarer aktuelle udfordringer. En tilgang, som bør inkludere et stærkere forhold i udenrigs- og sikkerhedssamarbejdet med resten af EU og vores nordiske naboer. En konfliktløsende tilgang til den aktivistiske udenrigspolitik. For prisen for den tætte alliance med USA under Trump stiger dag for dag.

Delopgave C: Unges sociale liv

2. Undersøg, hvad der af materialet i bilag C1 (tabel 1, tabel 2, figur 1, tabel 3, figur 2 og figur 3) kan udledes om ændringer i unges sociale liv i perioden fra 2009 til 2017. Undersøgelsen skal understøttes af relevante beregninger, og du skal anvende viden om socialisering.

3. Diskutér fordele og ulemper for de unge ved en stigende brug af sociale medier. Diskussionen skal tage udgangspunkt i bilag C2, og du skal anvende sociologiske teorier.

BILAG C1

Tabel 1. Udviklingen i 11-19-åriges fysiske samvær med venner. 2009-2017. Procent.

Alder	År	Flere gange ugentligt	Ugentligt	Sjældnere	I alt
11-årige	2009	71	17	12	100
	2013	69	16	15	100
	2017	57	23	20	100
15-årige	2009	63	20	17	100
	2013	56	20	24	100
	2017	41	24	35	100
19-årige	2009	56	24	20	100
	2013	52	21	27	100
	2017	43	26	31	100

Kilde: VIVE (Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd). Børn og unge i Danmark – Velfærd og trivsel. 2018.

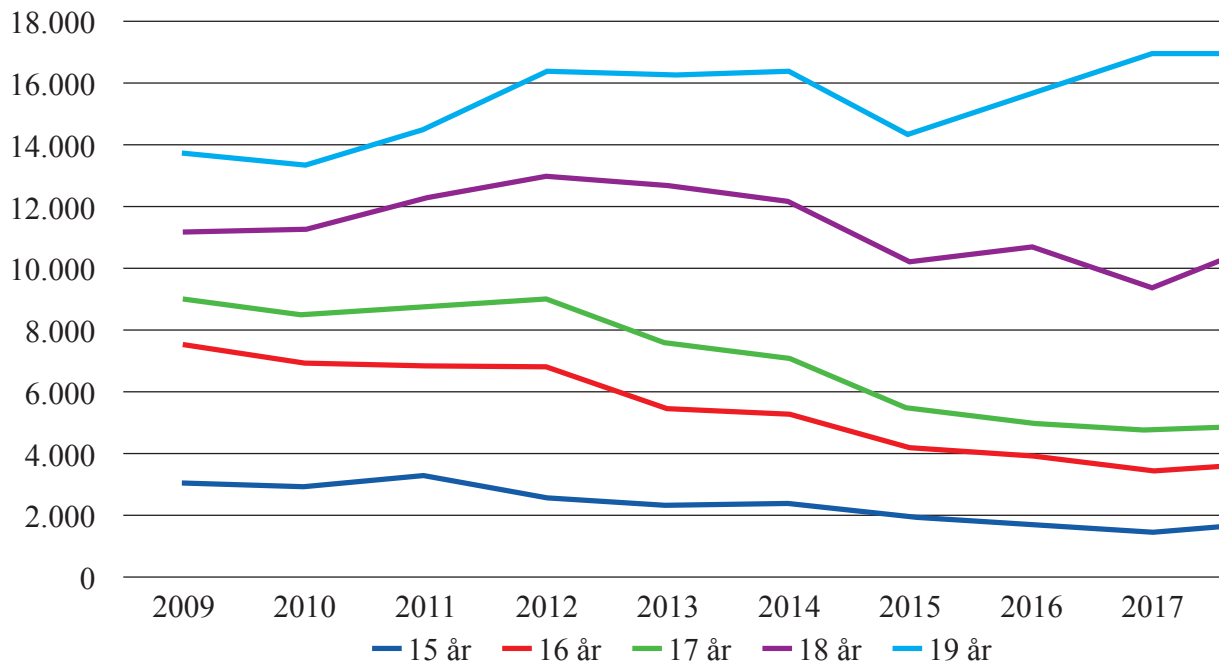
Tabel 2. Udviklingen i 11-19-åriges kontakt med venner via sociale medier. 2009-2017. Procent.

Alder	År	Hver dag	1-5 gange ugentligt	Sjældnere	I alt
11-årige	2009	19	38	43	100
	2013	29	39	32	100
	2017	47	32	21	100
15-årige	2009	58	34	8	100
	2013	66	27	7	100
	2017	70	23	7	100
19-årige	2009	41	39	20	100
	2013	60	31	9	100
	2017	75	21	4	100

Kilde: VIVE (Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd). Børn og unge i Danmark – Velfærd og trivsel. 2018.

BILAG C1 (fortsat)

Figur 1. Antal domme for overtrædelse af straffeloven blandt 15-19-årige. 2009-2017. Absolutte tal.

Note: I denne figur omfatter domme fx betinget og ubetinget fængsel, bøde og samfundstjeneste, men ikke tiltalefrafald og frifindelse.

Kilde: Statistikbanken.

Tablet 3. Forekomst af angst/depression og spiseforstyrrelse blandt børn og unge i Danmark. 2009-2017. Absolutte tal.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
Angst/depression	3.259	3.794	4.184	4.559	5.012	5.552	6.298	7.189	7.369
Spiseforstyrrelse	1.389	1.496	1.601	1.791	2.012	2.194	2.407	2.551	2.717

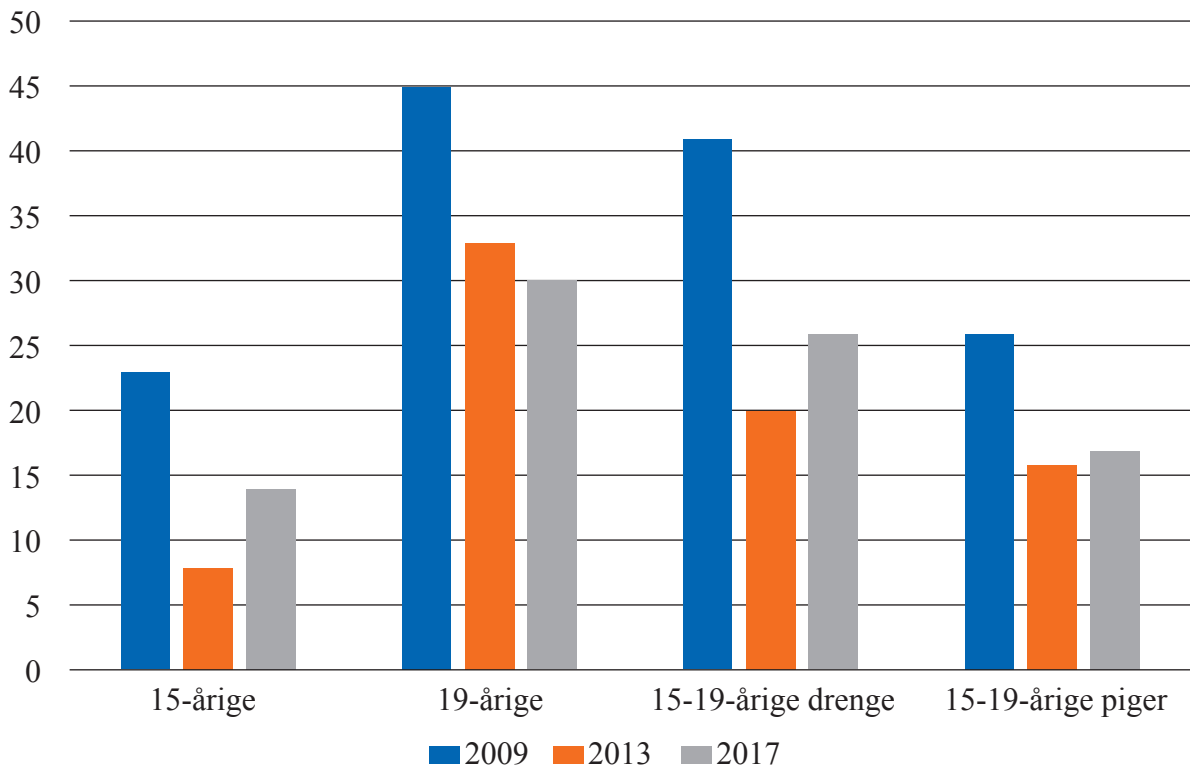
Note: Tallene er opgjort for alle børn og unge fra 0-18 år, men de 12-18-årige tegner sig for mere end 90% af tilfældene.

*Tallene fra 2017 er prognosetal.

Kilde: Landspatientregisteret (LPR) og Lægemedelstatistikregisteret, Sundhedsdatastyrelsen.

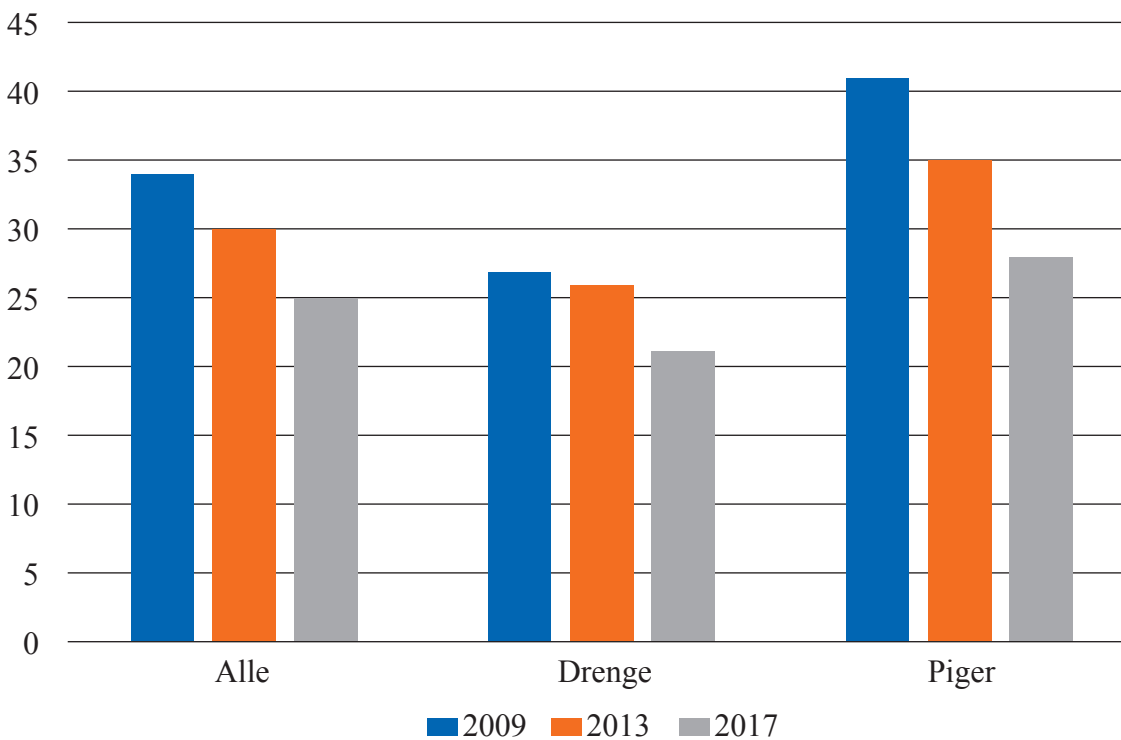
BILAG C1 (fortsat)

Figur 2. Andel 15-årige og 19-årige, der drikker alkohol hver uge. 2009-2017. Procent.

Kilde: VIVE (Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd). Børn og unge i Danmark – Velfærd og trivsel. 2018.

Figur 3. Andel 18-årige udeboende. 2009-2017. Procent.

Kilde: VIVE (Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd). Børn og unge i Danmark – Velfærd og trivsel. 2018.

BILAG C2

Imogen Clare Morris: ”Sociale medier i Danmarks skoler og samfund”.

Fyns Amts Avis. 14.12. 2018. Uddrag.

Imogen Clare Morris fra Australien var i 2018 udvekslingselev på Svendborg Gymnasium.

Sociale medier er blevet en distraktion for mig og har hele tiden truet med at sænke mine produktive evner kraftigt. Jeg mener, at sociale medier er et bevidsthedsdistraherende element i et klasseværelse, og jeg tror, at mange elever bliver distraheret af denne bekvemme virkelighedsflugt, som påvirker de studerendes fokus og ofte skubber dem ud i overspringshandlinger, hvilket igen påvirker deres karakterer i skolen.

Jeg tror også, at en anden ulempe med sociale medier kan være konkurrencen mellem unge, som kan resultere i depression og dårligt selvværd. Når vi normalt ser på sociale medier, ser vi kun de gode ting i folks liv, højdepunkterne i en persons uge. Mange mennesker glemmer dette forhold og begynder at sammenligne deres eget liv med andres - uden virkelig at tænke på de mulige dårlige situationer, som jo også må indgå i andres hverdagsliv.

Overforbrug af telefoner og personlige sociale medier kan være farligt og udelukke os fra socialt samvær. Nogle gange undrer jeg mig over, hvordan brugen af telefoner og sociale medier påvirker et samfund.